

กัณฑ์ที่ ๕๑ 1 ของที่ได้โดยยาก

๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสฯ (๓ ทน)

ทูลลภญจ มนุสฺสตุตฺตํ พุทฺธบุปฺปาโท จทูลลภโ

ทูลลภา ขณสมฺปตฺติ สทฺธมฺโม ปรมทูลลภโติ ฯ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงใน ทูลลภะ สิ่งที่ได้โดยยาก ทั้ง ๔ ประการนี้ จะชี้แจงแสดงตาม วาระพระบาลี คลึ่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย กว่าจะยุติกาลลงโดยสมควรแก่เวลา

เริ่มต้นใน ทูลลภา ทั้งสี่นี้ว่า ทูลลภญจ มนุสฺสตุตฺตํ ความได้เป็นมนุษย์เป็นของได้ยาก พุทฺธบุปฺปาโท จ ทูลลภโ ความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นของได้ยาก เป็นประการที่สอง ทูลลภา ขณสมฺปตฺติ ถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัยเป็นของได้ยาก อย่างนี้เป็นประการที่สี่ ทูลลภะ ทั้งสี่ประการนี้ แปลเนื้อความของพระบาลีเป็นสยามได้ความเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอธิบายความเป็นลำดับไป ในอรรถภาพเป็นมนุษย์ที่ได้ยากนั้นเป็นใจ เพราะความบังเกิดขึ้นของมนุษย์ ต้องบริสุทธิ์ด้วยกาย บริสุทธิ์ด้วยวาจา บริสุทธิ์ด้วยใจ ไม่มีขาดตกบกพร่องเลย นั้นจึงจะได้อรรถภาพเป็นมนุษย์

ความบริสุทธิ์ด้วย กาย นั้น เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ทำลายชีวิตสัตว์ เว้นขาดจากถือเอาวัตถุที่เจ้าของมิได้ให้ ด้วยอาการแห่งขโมยและหลอกลวงต่างๆ ฉั อโงคต่างๆ คือเว้นจากถือพัสดุที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยเป็นของตน ชักชวนบุคคลอื่นไม่ให้ถือเอาพัสดุที่เจ้าของมิได้ให้ และยินดีในการที่ไม่ถือเอาพัสดุที่เจ้าของมิได้ให้ เว้นจากประพฤติผิดในกาม และไม่สรรเสริญผู้ดำเนินด้วยกาย วาจาเช่นนั้น และไม่ยินดีพวกดำเนินพระพฤติเช่นนั้นตลอดไป นี้สามข้อแยกออกเป็นข้อละสี่ๆ เป็น ๑๒ ข้อนี้ เว้นขาดจากใจ ไม่ได้มีการกระทบจิตใจ ในกาย วาจา ตลอดถึงใจของตนเลย ดังนี้ได้ชื่อว่า บริสุทธิ์กาย

ส่วน วาจา ละ ไม่พูดปด พูดแต่ถ้อยคำที่จริงด้วยตนของตน ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้พูดคำที่จริงเหมือนตน ยินดีพวกกล่าวถ้อยคำจริงเหมือนตน สั่งสอนและสรรเสริญพวกที่พูดจริงเหมือนตน สี่ข้อนี้เป็น วาจาบริสุทธิ์ เว้นจากพูดกล่าวคำหยาบช้า คำชาติคำตระกูล กล่าวคำไม่เป็นที่ไพเราะเสนาะโสต คำหยาบช้าทารุณเช่นนี้ ตัวเองเว้นได้ดี ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้เว้นด้วย เหมือนอย่างตนบ้างยินดีพวกเว้นจากคำหยาบเช่นนั้น สรรเสริญพวกดำเนินด้วยการไม่กล่าวคำหยาบเช่นนั้นบ้าง นี้เรียกว่าเป็นดีส่วนหนึ่ง กล่าวคำสมาน ไม่กล่าวคำแตกร้ายฉาน แล้วกล่าวคำสมานให้กลมเกลียวสนิทชิดชมในกันและกัน แล้วชักชวนบุคคลอื่นให้กล่าวคำสมานเหมือนอย่างตนบ้าง ยินดีพวกกล่าวคำสมาน สรรเสริญพวกกล่าวคำสมาน นี้เป็นวาจาบริสุทธิ์ กล่าวคำเป็นหลักเป็นธรรมวินัย เมื่อต้องการหาความจริง สภา

หาเหตุได้ ไม่ใช่ถ้อยคำทะเลาะแทะเหลวไหล กล่าวคำเป็นหลักเป็นธรรมวินัยด้วยตนเองแล้ว
ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้กล่าวถ้อยคำเป็นธรรมเป็นวินัยเหมือนตนบ้าง ยินดีพวกกล่าวถ้อยคำเป็นธรรม
วินัย สรรเสริญพวกกล่าวถ้อยคำเป็นธรรมเป็นวินัยเหมือนตน นี้เรียกว่า วจิสฺสุจฺริต อีกอย่างหนึ่ง
บริสุทธิ์ทั้งสี่ข้อนี้ รวมเป็นข้อละสี่ๆ เป็น ๑๖ ข้อ วาจาบริสุทธิ์ทั้ง ๑๖ ข้อนั้นแล้ว เรียกว่า วจิสฺสุจฺริต
ส่วน ใจ ละ ส่วนใจก็ด้วยเหมือนกัน ไมโลภ ออยากได้ของเขา คิดจะให้สมบัติของเราเป็นเบื้องหน้า คิด
ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้ละสมบัติของตน ให้แก่บุคคลผู้อื่น นี้เป็นมโนสุจฺริต ไมโกรธ ไม่พยาบาท ไม่
พยาบาทด้วย เป็นคนเมตตาแก่ตนและบุคคลผู้อื่นทุกถ้วนหน้า รักใคร่ปรารถนาจะให้เขาเป็นสุข เขา
เป็นสุขแล้วยินดีชอบบอกขอบใจ แล้วก็ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้ดำเนินเช่นนั้น สรรเสริญพวกดำเนินเช่นนั้น
ยินดีพวกดำเนินเช่นนั้น นี้เป็นมโนสุจฺริต ความเห็นผิดไม่กล่าวความเห็นผิดทางใจเลิกเสีย ให้ความ
เห็นถูก เห็นถูกด้วยตัวของตัวแล้ว ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้เห็นถูก ยินดีในการเห็นถูก สรรเสริญในการ
เห็นถูก สามข้อนี้ ข้อละ ๔ ๆ เป็น ๑๒ นี้เรียกว่า มโนสุจฺริต เมื่อบริสุทธิ์ ไม่พิรุณทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้ง
ในสามประการนี้แล้ว เรียกว่า เป็น หลักประธานของการประพฤติธรรม ที่จะทำให้เป็นมนุษย์ เมื่อ
บริสุทธิ์ไม่มีพิรุณ แดกกายทำลายชั้นธจากมนุษย์ ได้กลับเป็นมนุษย์อีกทันที เมื่อประพฤติขึ้นไปกว่านี้
ประพฤติดีขึ้นกว่าบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ ประพฤติดีขึ้นกว่านี้ ก็ได้เป็นมนุษย์สูงขึ้นไป
กว่านี้ เป็นมนุษย์เกินมนุษย์ขึ้นไป นี้กล่าวเฉพาะ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์เป็นของได้ยาก ดังนี้ละ เมื่อ
เราปรับกับตัวของเราแล้วละก็ ขาดธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์มากนัก ขาดธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์จะไป
เป็นอะไร เมื่อขาดธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ละก็แดกกายทำลายชั้นธจากมนุษย์ ต้องไปเกิดเป็นเปรตบ้าง
อสุรกายบ้าง เป็นสัตว์เดรัจฉานบ้าง เกิดในนรก ๔๕๖ ขุมบ้าง ขุมใดขุมหนึ่ง อบายภูมิทั้งสี่ไม่เคลื่อน
หละ ไม่พัน พอเคลื่อนจากการเป็นมนุษย์และ ก็เป็นผู้ไปอบายภูมิทั้งสี่ทีเดียว เพราะเหตุนี้การเกิดเป็น
มนุษย์เป็นของได้ยาก ไม่ ไซ้เป็นของได้ง่าย เกิดเป็นมนุษย์ต้องประพฤติถูกธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ จึง
ได้ง่าย ถ้าเคลื่อนจากธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ ก็เป็นมนุษย์ไม่ได้

เหตุนี้เราจะต้องคาดคั้นตัวเองเสียให้ดี ว่าเราได้ตัดสภาพเป็นมนุษย์ด้วยความบริสุทธิ์เช่นนั้นแล้วละก็
ต่อแต่นี้ไปเราจะเป็นมนุษย์อีกหรือไม่ เราจะเป็นกับเขาอีก ต้องพินิจพิจารณา เราเกิดมาเป็นมนุษย์
แค่เราเกิดนี้ยังเป็นมนุษย์ชั้นต่ำอยู่ หรือแค่เป็นมนุษย์ชั้นกลาง หรือเป็นมนุษย์ชั้นสูงเราก็รู้ได้ เกิดเป็น
มนุษย์ชั้นสูงก็เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เป็นผู้ปกครองประเทศ เป็นเศรษฐี พวกโน้นเป็นมนุษย์ชั้นสูง ลด
ส่วนกว่านั้นลงมา มนุษย์ชั้นกลางๆ สดส่วนจากพวกกษัตริย์ เศรษฐีลงมาเป็นมนุษย์ธรรมดา เขาเรียก
ว่าเป็นพลเมืองดี เป็นคนมั่งมี คหบดี มีทรัพย์สมบัติ มีบริษัทมีบริวารมาก เป็นคนสุจฺริตนั้น บริสุทธิ์
สนิท เป็นมนุษย์ชั้นกลาง เป็นมนุษย์ชั้นต่ำ หาเข้ากินค่า หยุตทำงานไม่ได้ ข้าวสารไม่มีกรอกหม้อ
พวกไหนหยุตทำงานไม่ได้ พวกไหนไม่มีงานทำ ไม่มีเวลาหยุต พวกนั้นแหละมนุษย์ชั้นต่ำ ไม่มีข้าวสาร
กรอกหม้อ หยุตทำงานไม่ได้ ข้าวสารไม่มีกรอกหม้อ นั้นเรียกว่ามนุษย์ชั้นต่ำ หรือต่ำลงไปกว่านั้น
เป็นคนขอทานนั้นก็ต่ำมาก ชั้นต่ำก็ต้องจัดไปอีกมาก มนุษย์ชั้นต่ำของต่ำ มนุษย์ชั้นต่ำของกลาง
มนุษย์ชั้นต่ำของสูง สูงในชั้นต่ำ กลางในชั้นต่ำ ต่ำในชั้นต่ำ แยกออกไป ดังนี้มากมายนัก เราอยาก

เป็นมนุษย์ชั้นไหน เราต้องแก้ไขตัวของตัวเรา ในเวลาเราจะเป็นมนุษย์อีก บริสุทธิด้วยกายดังกล่าว แล้ว บริสุทธิด้วยวาจาดังกล่าวแล้ว บริสุทธิด้วยใจดังกล่าวแล้ว เราจะต้องมีมารยาทเพิ่มเติมอีก เราต้องการเป็นคนดี เมื่อเวลาให้ทาน รักษาศีลเจริญภาวนา แต่อย่างไรอย่างหนึ่งต้องใช้มารยาทให้เรียบร้อย เวลาจะให้ทานต้องใช้มารยาทที่นุ่มนวลเป็นที่น่าดูน่าชม ใครเห็นก็นิยม เมื่อเราอยากจะทำเช่นนั้นบ้าง เมื่อมีมารยาทเช่นนั้นแล้วก็จะเหตุนำให้เกิดสกุลสูง มันจะให้ เป็นมนุษย์ที่มีมารยาทดี ต้องแก้ไขตัวของตัว เช่นนี้ ส่วนวาจาเล่า จะพูดจาปราศรัยกับบุคคลผู้หนึ่งผู้ใด ผู้เฒ่า ผู้แก่ สมณ พราหมณาจารย์ ก็พูดแต่ถ้อยคำที่นุ่มนวลชวนสดับ ถ้อยคำที่กักขฬะ ชั่วช้าหยาบคาย อย่าเอาไปใช้ ถ้าใช้แล้วมันเป็นนิสัยติดไป จะไปเป็นคนป่าเถื่อนเช่นนั้นบ้าง ให้ใช้วาจาที่นุ่มนวลชวนสดับทีเดียว เวลาให้ทาน จำศีล ภาวนา เมื่อใช้อยู่จนกระทั่งเคยติดกาย ติดวาจา ติดใจ เช่นนั้น แล้วก็จะเป็นคนดีได้ต่อไปในภายหน้า

ส่วนใจเล่า ใจก็ต้องให้นุ่มนวล ให้อ่อนโยน ต้องใช้ใจที่เป็นบุญเป็นกุศล ใจเป็นอกุศลไม่เอาเข้ามาใช้ ใจที่เห็นผิด เข้าใจผิด อย่าเอามาใช้ ในที่เห็นชอบเห็นถูก ก็เอาเข้ามาใช้อย่างชนิดนั้นเกิดไปในภายหน้าเป็นมนุษย์ชั้นสูง หรืออย่างต่ำพลาดพลั้งลงมา ก็ชั้นกลางของสูง พลาดพลั้งลงมาก็ชั้นต่ำของสูง เราจะไม่ตกไปเป็นมนุษย์ชั้นกลาง ชั้นต่ำ ให้แก้ไขตัวดังนี้ ให้มันหมายถึงเดียว ถ้าได้เช่นนั้นแล้วละก็จะได้อัศจรรย์ว่า เป็นมนุษย์สมมาตรปรารถนา สมด้วยบาลีว่าทุลลภญฺจ มนุสฺสตุตฺถํ ได้เป็นมนุษย์เป็นของไต่ยาก เราก็ได้เป็นมนุษย์สมมาตรปรารถนา

พุทฺธรูปาโท จทุลฺลภ โควมบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า เป็นของไต่ยาก บังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้านะ บังเกิดอย่างไร เราฟังกันมานานแล้ว ความบังเกิดขึ้นของมนุษย์เป็นของไต่ยาก พุทธประวัติพระสีหัตถราชกุมาร นานกว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้า ได้รับพยากรณ์แล้วนะ สีหัตถราชกุมาร ได้รับพยากรณ์ เมื่อครั้งพระพุทธที่บังกรได้เสด็จเข้าไปในเมืองอมรวดี ทอดตัวลงในที่เปลือกตม อารธนาให้พระพุทธที่บังกรให้เดิน เป็นสะพานไปให้ข้ามเหยียบตัว สุเมธดาบส ข้ามไปเป็นสะพาน พระสงฆ์แสนรูปก็ข้ามไปเช่นกัน เหยียบตัวของสุเมธดาบสนั้น พอสุดหมดพระสงฆ์แล้ว มนุษย์หนึ่งแสนเดินเหยียบไปได้ ถ้าวาระบารมีไม่แก่กล้าแล้ว ก็ตายคาเท้าเขี้ยวนะ ไม่ใช่พอดีพอร้ายนะ มนุษย์แสนหนึ่งนะเอาไม่ไต่มาเป็นแพๆ นะ วางไว้เกือบแหลกเขี้ยวนะ เหยียบเสียเกือบแหลกเขี้ยวถึงแสนหนึ่งนะ ไม่ใช่ร้อยนะ ที่ทนอยู่ได้ก็เพราะบารมี

สุเมธดาบส แกม็ณาน สมบัติ แกเห็นจะต้องเข้าฉานสมบัติเวลานั้น ถ้าไม่เข้าฉานสมบัติ กายแกจะแหลกแน่ แต่ว่าแกอยู่ในเปลือกตม เหยียบลงไปมันก็หยุ่นๆ มันไม่แข็งแรงนัก อ้ายเปลือกตมมันรองรับอยู่ข้างล่าง เหมือนอยู่บนเบาะบนฟูกก็พอทนได้ พอข้ามไปเสร็จแล้ว พระพุทธที่บังกรก็เสด็จหันพระพักตร์กลับมา พระสงฆ์กลับมาพร้อมกัน มาล้อมอยู่ที่สุเมธดาบสนั้น ทรงรับสั่งถามพระสงฆ์ทั้งหลาย พระสงฆ์ทั้งหลายรู้จักไหม ดาบสผู้นี้คืออะไร ไม่มีใครรู้จัก พระองค์ก็ทรงตรัสว่า ดาบสผู้นี้ะ น้องชายเราตถาคตนะ ต่อไปในภายหน้าอีกสีหัตถราชกุมาร จะได้ตรัสรู้เป็นฉนพระพุทธเจ้าเหมือน

อย่างเราเช่นนี้ ทรงรับสั่งเรื่องพุทธมารดา พุทธบิดา พุทธอนุชา พุทธบุตรเสร็จทีเดียวนะ พระสาวกชาย
ขวาเสร็จเมื่อได้พุทธพยากรณ์เสร็จแล้วเช่นนั้น ดิอกดีใจ สุขเมตตาบส เหมือน จะเป็นพระพุทธเจ้าในวัน
พรุ่งนี้ทีเดียวนะ มันหมายความว่าความเป็นพระพุทธเจ้าทีเดียวนะ ก็ตรึกนึกในใจว่า เออ ! นี่เราได้รับพยากรณ์แล้ว
จะได้เป็นพระพุทธเจ้าแน่แล้ว แต่เรื่องความเป็นพระพุทธเจ้านะเริ่มต้นเราจะทำอะไรกันเล่า จึงจะเริ่ม
ต้นความเป็นพระพุทธเจ้านี้ทำอะไรกัน พระองค์ฉลาดปรีชาสามารถรอบรู้ทุกสิ่งทุกประการ ว่าเรา
เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏสงสาร ไปเกิดมาเกิดอยู่อย่างนี้ อีกสี่อสงไขยแสนกัลป์ ถ้าเราเดินเล็ดลอดตัว
เมื่อไรแล้ว ต้องทนยากลำบาก ถ้าเราไม่เดินเล็ดลอดตัวแล้วละก็เราจะเป็นคนมั่งมี เราจะทำอย่างไร
เล่า นี่เราจะต้องให้ ทาน เริ่มต้นต้องให้ทาน ต้องให้ทานกันยกใหญ่ ใครขออะไรเราใส่ให้ทั้งนั้น ถ้าไม่
ขอเราก็ให้คนจนคนยากเสมอไป เกิดชาติใดภพใดไม่ขาดสายทีเดียวนะ เรื่องให้ทาน ก็มันหมายถึง
พระทัยว่าเช่นนั้น พระโพนธัสตว์จึงได้สร้างบารมีให้ทานเป็นเบื้องต้น เกิดมาเป็นมนุษย์ ให้ทานเป็น
เบื้องต้นทีเดียวนะ ทานนั้นแหละจะเป็นชนกกรรมนำไปเกิดในสกุลที่มั่งมีมาก เพราะผลทานส่งผลให้ เมื่อให้
ทานแล้วสมบุญบริบูรณ์ ผู้ยากขัดสนก็สมบูรณ์ อภัยความสมบูรณ์ที่ให้แก่เขาจะกลับมาเป็นของตัวเอง
มากน้อยเท่าใดกลับมาเป็นของตัวเองทั้งหมด ปรากฏว่าพระองค์ให้ถึง ปัญจมหาบริจาค ให้ทานวัตถุแก่
กาย เงินทอง ข้าวของ ดึก ราน บ้าน เรือน เรือก สวน ไร่ นา เรือแพ นาวาร สมบัติ พัสถาน
ทรัพย์ศฤงคาร บริวารให้หมด การให้เช่นนี้ เป็น ทานบารมี เท่านั้น ยังไม่เป็น ทานอุปัชฌายะ

ให้เนื้อ และ เลือดของตัวเองเป็นทานได้ นี่เป็น ทานอุปัชฌายะ ให้ชีวิตเป็นทานได้ นี่เป็น ทานปรหมัตถ
บารมี

เมื่อให้ทานสามประการนี้แล้ว ยังไม่พอ ในชาติเป็นพระเวสสันดรหรือชาติใดๆ ก็ตามทีให้ทาน ให้ลูก
เป็นทาน ให้เมียเป็นทาน เมื่อซุกไปขอ กัณหา ซาลี ทีเขาวงกต พระราชทานกัณหา ซาลี ทั้งสองให้
ซุก นั้นเรียกว่า ปุตตบริจาค เป็น ทานข้อคำรบสี่ พระอินทร์เป็นว่าไม่ได้การ สิวาตฤๅมารนี้ใจกล้า
หาญนัก เรือศรัทธาบารมีมีเต็มอยู่แล้ว ถ้ามีผู้หนึ่งผู้ใดมาขอขมา จะให้เสียอีก ถ้าให้เสียอีก เธอก็จะ
ลำบาก หากไม่บริโภคนะ ถ้าหากว่ามีหรืออยู่ ก็จะได้ผลผลมากกว่าไม่มาให้ทรงเสวย พระอินทร์ก็
แปลงเป็นอินทรพราหมณ์ลงมาของขมาขมาเสียทีเดียว ขอทีทรงพระราชทานพระขมาให้ แต่ว่าหม่อมฉันจะ
ขอฝากพระองค์ไว้ กว่าเมื่อใดต้องการจึงจะมาเอา ถ้ายังไม่ต้องการ จะให้ใครผู้หนึ่งผู้ใดเป็นไม่ได้ เป็น
ของหม่อมฉันแล้ว แก่คาดค้นไว้เสียเช่นนี้ ใครมาขออีกเท่าไรก็ไม่ได้แล้ว เพราะแก่ให้อินทรพราหมณ์
ไปเสียแล้ว นี่พระอินทร์มาสงเคราะห์พระเวสสันดร ให้พระขมาอยู่พิทักษ์รักษา จะได้ไม่ลำบาก ด้วย
พระกระยาหารแต่อย่างหนึ่งอย่างใด นี่ได้ชื่อว่าให้ภรรยาเป็นทานอีกแล้ว จิตบริจาคอันหนึ่งเป็นห้า
เรียกว่าปัญจมหาบริจาค ให้ทานจริงๆ เช่นนี้ละ ไม่ใช่พอดีพอร้ายนะ

ถ้าให้ทาน ให้ได้ทุกอย่าง แต่ของขบใจไม่ให้เก็บเสีย ซ่อนเสียของไม่ดีที่ไม่เสมอใจให้เสีย ให้
อย่างนี้มันเลือกให้ ให้ของไม่ดีเป็นทาน เป็นทาสทาน จัดว่ายังไม่ถึงสหายทาน เป็นทาสทานแท้ ๆ
เพราะเลือกให้ หากว่ามีมะม่วงสักสามใบตั้งขึ้นก็จะให้ใบเล็กเท่านั้นแหละ เอามะม่วงสามใบเท่า ๆ

กัน ก็จะให้ใบที่ไม่ชอบใจนั้นแหละ เขามะม่วงสามใบเสมอกัน ก็จะเลือกเอาอีกแหละ ลูกที่ไม่ชอบจึงให้ ลูกที่ชอบไม่ให้ หรือมันใกล้จะสุกแล้วไม่ให้ ให้ที่อ่อนๆ ไปอย่างนี้ อย่างนี้เป็นทาสทาน ไม่ใช่สหายนทาน

ถ้าให้สหายนทานจริงแล้ว ก็ตัวบริโภคนั้นใช้สอยอย่างไร ให้อย่างนั้นเป็นสหายนทาน ถ้าว่าสามีทานละก็เลือกหวักระเด็นให้ เลือกให้ของที่ไม่ดีกว่านั้นต่อไป ถ้าเลือกหวักระเด็นให้เช่นนี้ละก็ เป็นสามีทาน ลักษณะโพธิสัตว์เจ้า ให้ทานนะ ให้สามีทานนะ ให้สหายนทาน สามีทานทีเดียว ทาสทานไม่ให้ นี่เราสามัญสัตว์ ชอบให้แต่ของที่ไม่วประณีต ไม่เป็นที่ของที่ชอบเนื้อเจริญใจละก็ให้มันก็เป็นทาสทานไปเสมอที่ตนใช้สอยมัน ก็เป็นสหายนทานไป ยิ่งกว่าตนใช้สอย มันก็เป็นสามีทานไป แต่ว่าพวกเราที่บัดนี้เป็นสามีทานอยู่ก็มี เช่นเลี้ยงพระสงฆ์องค์เจ้า ตบแต่ง สุปพยัญชนะเกินกว่าเราบริโภคทุกวันๆ ที่กินใช้สอย เช่นนี้เป็นสามีทาน ประณีตบรรจงแล้วจึงให้ อย่างนี้เรียกว่าเป็นสามีทาน

ทานนี้แหละเป็นข้อสำคัญนัก พระโพธิสัตว์จะได้เสด็จเป็นพระพุทธเจ้า ก็อาศัยทานนี้แหละ ไม่ทานละก็เป็นไม่สำเร็จทีเดียว เพราะฉะนั้น บัดนี้วัดปากน้ำ ที่มีภิกษุสามเณรมารวมอยู่มาก ก็เพราะอาศัยเจ้าอาวาสบริจาคทาน บริจาคมานาน ๓๗ ปี บริจาคมา บริจาคเรื่อยไม่ได้ครั้งคร้านนะ ถ้าว่าใครไม่มาบริจาค ก็บอกผู้หนึ่งผู้ใดมาบริจาคด้วยละ ก็ทำไปถ้าว่าไม่พอละก็ เทาใดก็ให้ทีเดียว เป็นหนี้เป็นสินยอมทีเดียว เขาจะบริจาคทานทำบารมีไปในอนาคตกาลข้างหน้ากันอย่างนั้น เรียกว่า ความเป็นพระพุทธเจ้านะ ไม่ใช่เป็นของได้ง่าย ของได้ยาก

เมื่อพระสิทธัตถะกุมารเป็นพระพุทธเจ้าได้ ก็เพราะอาศัยเบื้องต้นให้ทานตติทีเดียว ทั้งเป็นสุเมธดาบส ท่านกำหนดจะเป็นพระพุทธเจ้า นึกอยู่แต่ในใจ ๗ อสงไขย แต่ออกกว่าจว่า ข้าพเจ้าปรารถนาจะเหเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า ปรารถนาอย่างนี้แล้วก็อีก ๗ อสงไขย ได้รับพยากรณ์แล้วเมื่อครั้งเป็นสุเมธดาบส เมื่อพระพุทธีปึงกรได้ทรงพยากรณ์ไว้เช่นนั้นแล้ว ต่อไปอีก ๔ อสงไขยแสนกัลป์ รวมทั้งหมด สร้างบารมีทั้งหมด ๒๐ อสงไขย หนึ่งในแสนกัลป์ ที่พระสิทธัตถะกุมารได้ทำสูงขึ้นไปกว่านี้ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า พิศดารออกไปแล้วอีก ๘ อสงไขยแสนกัลป์ นี่หลักการอย่างนี้เรียกว่า ๑๖ อสงไขยแสนกัลป์นะ ต้องแยกพิศดารออกไปอีก ตามจำนวนอีกเท่าหนึ่ง เรียกว่า ปรารถนาบารมีท่านสูง สามพวกนี้แหละที่จะได้เป็นพระพุทธเจ้า แต่อย่างย่อลงไปก็ ๔ อสงไขยแสนกัลป์ ๘ อสงไขยแสนกัลป์ ๑๖ อสงไขยแสนกัลป์ สามจำนวนนี้ แต่ว่าสร้างบารมีกว่าจะเป็นพระพุทธเจ้านะ ไม่ใช่เป็นของง่าย

ทานบารมี ทานอุปปารมี ทานปรมัตถบารมีเป็นทั้งนั้น ศีลบารมี ศีลอุปปารมี ศีลปรมัตถบารมีเป็นทั้งนั้น เนกขัมมบารมี เนกขัมมอุปปารมี เนกขัมมปรมัตถบารมี ปัญญาบารมี ปัญญาอุปปารมี ปัญญาปรมัตถบารมี วิริยบารมี วิริยอุปปารมี วิริยปรมัตถบารมี ชันติบารมี ชันติอุปปารมี ชันติปรมัตถบารมี สัจจบารมี สัจจอุปปารมี สัจจปรมัตถบารมี อธิษฐานความตั้งมั่น อธิษฐานบารมี อธิษฐานอุปปารมี

อธิษฐานปรารถนารมี เมตตาบารมี เมตตาอุปัชฌายะ เมตตาปรารถนารมี อุเบกขาบารมี อุเบกขาอุปัชฌายะ อุเบกขาปรารถนารมี เต็มสามสิบห้า

แต่ว่าบารมีหนึ่งๆ กว่าจะได้เป็นบารมีนะ ไม่ใช่เป็นของง่าย ทานบารมีเต็มดวงนะ ดวงบุญที่เกิดจากการบำเพ็ญทาน ได้เป็นดวงบุญ ดวงบุญใหญ่โตเหลือเท่าไรไม่ว่า สร้างไปเยอะ ทำไปเยอะ แล้วเอาดวงบุญนั้นมากลับเป็นบารมี ดวงบุญมากกลับเป็นบารมีนะ บุญมีสิบหนึ่ง เต็มเปี่ยมเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ที่เคยยว เอามากลับเป็นบารมีได้นี้เดียว เท่านั้นเอง กลมรอบตัวเท่านั้นแหละ กลับไปอย่างนี้แหละทุกบารมี ไปจนกว่าบารมีนั้นจะเต็มส่วนแล้วก็บารมีที่จะเป็นอุปัชฌายะ เอา บารมี นั้นแหละ สิบหนึ่งเต็มส่วนเอามากลับเป็นอุปัชฌายะได้นี้เดียว แล้วเอา อุปัชฌายะ นั้นแหละ สิบหนึ่ง กลมรอบตัวเอามากลับเป็นปรารถนารมีได้นี้เดียว

บารมี ก็ดี อุปัชฌายะ ก็ดี ปรารถนารมี ก็ดี วัดผ่าเส้นศูนย์กลางกลมรอบตัวทุกบารมีไป ทั้ง ๓๐ ทัศ จิตใจจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ยากนัก เรื่องนี้ยากนัก พระองค์จึงได้ทรงโปรดออกพระโอษฐ์ว่า พุทฺธรูป ปาโท จ พุทฺธโก ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นของได้ยากดังนี้

ทูลลภา จ ขณสมุปตฺติ ที่ จะถึงด้วยทานสมัย เป็นของได้ยากอีกประการหนึ่ง ที่ ๓ ถึงพร้อมด้วยทานด้วยสมัยเป็นอย่างไร พระพุทธเจ้ามาอุบัติตรัสรู้ขึ้นในโลกนี้พูดถึงทานสมัยนี้ เราไปเกิดเสียบ้านนอก เมืองดอนรอนแรมไพรสลับวันพันปี ไม่พบภิกษุสามเณร ผ่านไปทางนั้นสักหนหนึ่ง นี่เป็นขณะสมัยเสียข้อหนึ่งแล้ว พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดในโลกโน้นไปเกิดเป็นสัตว์นรกเสีย ก็เป็นขณะสมัยเสีย ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานเสีย พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดขึ้นในโลก ก็เป็นขณะสมัยเสีย ไปเกิดเป็นเปรต อสุรกายเสีย ก็เป็นขณะสมัยอีกเหมือนกัน พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดขึ้นในโลก ก็ไปเกิดเป็นรูปสัตว์ชั้นเนวสัญญานาสัญญาตนะ นั้น หรือสัญญาสัตว์โน้น พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดในโลก เขาเรียกว่าเป็นบ้าเสีย เอาเมืองไม่ได้ นี่ก็เป็นขณะสมัย พระพุทธเจ้ามาอุบัติในโลกเป็นคนดิบวิสุทธิตัวกลับเฉลียวฉลาด พุดจาปราศรัยไม่ได้กลัวใคร ไม่ได้ครั้นคร้ามผู้หนึ่งผู้ใด พระพุทธเจ้าก็ไม่กลัวเสียอีก กลับดูถูกดูหมิ่นพระพุทธเจ้าไปเสียอีกหาว่าตัวฉลาดกว่าพระพุทธเจ้าเข้าไป เสียอีก พุดจาปราศรัยไม่มีใครเทียมทันทั้งนั้น ผู้คนคนชนิดนี้เขาเรียกว่า เอphemerozoa บ้า น้ำลายเอาจริงไม่ได้ ดูถูกดูหมิ่นจะไปเสียอีก เป็นเอphemerozoa เป็นขณะสมัย เหมือนกับไม่พบพุทธศาสนา ไม่พบพระพุทธเจ้าที่เดียวนั้นแหละ แบบเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เป็นมิจฉาปฏิญญาเสียก็ใช้ไม่ได้ ก็เป็นขณะสมัยเสียอีกเหมือนกัน ไม่เอาจริงพวกนี้เหลวไหลทั้งนั้น ขณะสมัย พระพุทธเจ้ามาอุบัติตรัสรู้ขึ้นในโลก ตัวเองเป็นคนสมบุรณ์บริบูรณ์ อยู่ล้อมใสเหมือนภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ในบัดนี้ก็เหมือนกันละนะ ต่างพวกเป็นคนบ้านน้ำลายเหมือนกัน เอphemerozoa ดีแต่พูดไม่จริงซักอย่างหนึ่ง ใซ้ชนิดนี้เขาเรียกว่า บ้าน้ำลาย เป็นขณะสมัย มาพบพุทธศาสนาไม่ได้อะไร เสียเวลาเปล่าให้เป็นโทษเสียอีก

ทว่าล้อมใสในศาสนาในพระศาสดาจริงๆ เหมือนกับ ท่าน ทั้งหลายที่ได้บริจาคทาน ได้ให้ทานรักษาศีล เจริญภาวนา ปรากฏอยู่เช่นนี้ ก็ได้ชื่อว่าถึงพร้อมด้วยขณะ ด้วยสมัยไม่เสียทีที่เป็นมนุษย์

เกิดมาพบพุทธศาสนา ได้บริจาคทานในพุทธศาสนา ได้มารักษาศีลในพุทธศาสนาโดยน้ำใสใจจริง ได้เจริญภาวนาในพระพุทธรูป ทำไม่ว่ามีเจริญภาวนา มี ธรรมกาย ขึ้น เรียกว่าเข้าถึงรัตนตรัย เข้าถึงแก่นพุทธศาสนาทีเดียว มีธรรมกายดีขึ้น เหมือนวัดปากน้ำได้มีตั้ง ๑๕๐ กว่าคน มีธรรมกายทั้งหญิงทั้งชาย ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา มีธรรมกาย ๑๕๐ กว่าคน ไปนรก ไปสวรรค์ ไปนิพพาน ได้อย่างนี้ ทูลลภา ขณสมปตติ ถึงพร้อมด้วยขณะ ด้วยสมัยแท้ๆ ที่เดียว เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วละก็เนื้อหะที่พระดงค์ทรงรับสั่งว่า ทูลลภา ขณสมปตติ พร้อมด้วยขณะด้วยสมัยเป็นของไฉน เป็นประการที่ ๓

สัทธมโม ทูลลภา สัทธรรม เป็นของไฉน สัทธรรม เป็นของไฉนอย่างยิ่งนะเป็นไฉน สัทธรรม คือธรรมเครื่องสงบระงับ แยกบทออกไปว่า สนฺโต ธมฺโม ธมฺโม อันว่าธรรม สนฺโต ของบุคคลผู้สงบระงับ สนฺโต ธมฺโม อันว่าธรรมของผู้สงบระงับ ธรรมอันสงบระงับนั้นคือธรรมอะไร อยู่ที่ไหน กุศลธรรมสงบระงับเสียซึ่งอกุศลธรรม หรือสงบระงับเสียซึ่งบาปชั่ว นี่สงบระงับเสียซึ่งชั่ว สุจริต สงบระงับเสียซึ่งทุจริต นี่ก็เป็นสัทธรรมจริงแท้แน่นอนนั้นเป็นไฉน

สัทธรรม แปลว่า ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ทำให้สัทธรรมของพวกนรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย ท่วมทับธรรมให้เป็นสัตว์นรก เป็นสัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกายหายไป แทรกซอนเข้ามาไม่ได้ อยู่ด้วยความบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา นี่เป็นสัทธรรมของมนุษย์

ถ้าเป็นดวงใสบริสุทธิ์ เท้าฟองไข่แดงของไก่ ตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางกายมนุษย์ ในเป็นกระจกคั่นช่องสองเงาหน้า สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ด้ายกลุ่มขึ้นเส้นตึง ตรงกลางมาจดกันนั้นกลางก็กักๆ นั้น ถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ในบริสุทธิ์ เท้าฟองไข่แดงของไก่ ดวงธรรมดวงนั้นแหละ ได้ชื่อว่าเป็นสัทธรรมแท้ๆ เรียกว่า สัทธรรมของมนุษย์ ธรรมเครื่องสงบ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ไม่มีต่อไป เป็นมนุษย์ก็เกิดปรากฏขึ้นนั้นชั้นหนึ่ง

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ที่นอนฝันออกไป สองเท้าฟองไข่แดงของไก่ ธรรมดวงนั้นเป็นสัทธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์สูงขึ้น

ไปถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ สามเท้าฟองไข่แดงของไก่ นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด สี่เท้าฟองไข่แดงของไก่ นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นพรหม ห้าเท้าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ๖ เท้าฟองไข่แดงของไก่ นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรุปรพรม ๗ เท้าฟองไข่แดงของไก่ นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่
ทำให้เป็นกายอรุปรพรมละเอียด

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรุปรพรมละเอียด ๘ เท้าฟองไข่แดงของไก่ นั้นเป็นสัทธรรมของดวง
ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรุปรพรมหยาบ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็น ธรรมกาย วัดหน้าตักเท้าหน้าตักธรรมกายใหญ่เท่าใด แต่ว่าหย่อนกว่า ๕ วา
สูง ๕ วา นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรุปรพรมละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลางกลมรอบตัว นี้เป็นสัทธรรมที่ทำให้เป็นกาย
ธรรมกาย เป็นลำดับขึ้นไป

เข้าถึงธรรมกายที่ทำให้เป็นพระโสดา นั้นเป็นพระสัทธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด ๕ วา กลม
รอบตัว

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียด นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา
ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคา เป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียด นั้น
หนักจุนขึ้นไป ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมกายพระสกิทาคาละเอียด ๑๐ วา นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้
เป็นกายพระสกิทาคาหยาบ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมกายพระอนาคา วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว เป็นสัทธรรม
ของดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาหยาบ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตต์ ๒๐ วา กลมรอบตัวเหมือนกัน นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่
ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตต์ละเอียด เป็นสัทธรรมด้วย ต่อเป็นลำดับขึ้นไปทีเดียว

นี้สัทธรรมเป็นของได้ยากอย่างนี้ นี่นะไม่ใช่เป็นของได้ง่าย พอดีพอร้าย วัดปากน้ำได้ค้นพบตลอดมา
หลายแล้ว หลักฐานก็ชี้ได้แน่นอนแล้ว ได้ยากนัก พระสัทธรรมนี้เป็นของได้ยากยิ่ง

พระฝั่งวิลเลียม เป็นศาสตราจารย์ในลอนดอน เป็นผู้ได้มาบวชในโบสถ์วัดปากน้ำนี้ ผู้เทศน์นี้เป็นอุปั
ชฌาย์ ได้สั่งสอนให้พระวิลเลียมซึ่งเป็นฝรั่งนั้นได้บรรลุธรรมจริงอย่างนี้ ที่เป็นจริงอย่างนี้แหละ จะ
เอาไปประกาศในลอนดอนประเทศอังกฤษ จะไปวันที่ ๘ นี้ นี่วันนี้วันที่ ๗ แล้ว บัญชีเรือบินไว้เสร็จแล้ว
แต่ราคาโดยสามที่จะไปนั้นนะ และเครื่องใช้ไม้สอยด้วย ผู้เทศน์นี้ได้บริจาคไว้แล้วสามหมื่นบาท ผู้ใด
จะทำบุญค่ารถค่าเรือของพระฝรั่งบ้าง จะได้เป็นนิสสัยปัจจัยไป ท่านจะได้ไปประกาศศาสนา จะได้เป็น
เนื่อนาบุญอันสำคัญต้องการจะบริจาคละก็ ให้ไปมอบกับนายประยูร ที่กุฏินั้นได้ สำหรับเป็น
ไวยาวัจกร วงประมาณในแง่เรื่องนี้ สำหรับงบประมาณในเรื่องส่งพระฝรั่งไปประกาศศาสนาใน
ประเทศฝรั่งนั้น ไปไม่ใช่ไปเลย ไปถ้าถึงปีหรือสมควรแก่เวลาเท่านั้น แล้วก็กลับมาอีก นำเอาฝรั่ง
มาบวชอีก จะตั้งศาสนาในลอนดอนให้ได้ ให้เป็นวัดไทยจริงๆ กัน นี่เป็นข้อสำคัญอย่างนี้นะ เรื่อง
วิชาธรรมกายวัดปากน้ำนะ จะเป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่มากในยุโรปทีเดียว ให้ อุตสาห์ตั้งใจบุญกุศล

ยิ่งใหญ่ นะ ชื่อนี้ นะ นี่ก็ของหาดียากเหมือนกัน ในประเทศไทยหาได้เหมือนกัน ธรรมกายอย่างวัดปากน้ำ ธรรมสี่ประการนี้ก็หาได้ยากเหมือนกัน เราได้ฟังสมเจตนา เรื่องการกุศลนี้ก็ได้ยากเหมือนกัน เราก็ได้ฟังสมเจตนาด้วยเหมือนกัน

ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลี คลือความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา วรรณุญ สรรณ นตฺถิ สิ่งอื่นไม่ใช่ที่ฟังอันประเสริฐของเราทั้งหลาย สรรณ เม รตนตยํ พระรัตนตรัยเป็นที่ฟังอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย เอเตน สจฺจวชฺชเชน ด้วยอำนาจความสัจที่ได้อ้างธรรมเนียมปฏิบัติ ตั้งแต่ต้นจนจบเวลานี้ สทา โสตุถิ ภาวนตุ เต ขอ ความสุขสวัสดิ์จึงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลาย ทั้งคุณุหิสถ์ บรรพชิต บรรดาสมิสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาก็พอสมควรแก่เวลาสมมติ ยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยามความเพียง เท่านั้น เหว่ ก็มีด้วยประการฉะนี้